

Riigikogu väliskomisjoni istungi protokoll nr 196

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 18. mai 2026

Algus 11.19, lõpp 12.50

Juhataja: Marko Mihkelson (esimees)

Protokollija: Kristiina Reinfeldt (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Ester Karuse, Henn Põlluaas, Luisa Värk

Komisjoni ametnikud: Birgit Keerd-Leppik (nõunik-sekretariaadijuhataja), Ivar Mölder (nõunik)

Puudusid: Mart Helme, Eerik-Niiles Kross, Juku-Kalle Raid ja Urmas Reinsalu

Kutsutud: välisminister Margus Tsahkna (2.-5. päevakorrapunkt) ning Välisministeeriumi arengukoostöö ja humanitaarabi osakonna 1. büroo (arengukoostöö büroo) direktor Ingrid Kressel Vinciguerra (2. päevakorrapunkt); Välisministeeriumi konsulaarosakonna 2. büroo (konsulaarabi büroo) direktor Margus Särglepp (3. päevakorrapunkt); Välisministeeriumi NATO ja Atlandi-üleste suhete osakonna 1. büroo (NATO ja julgeolekupoliitika büroo) nõunik Artur Kink (4. päevakorrapunkt); Välisministeeriumi nõunik Mari-Liis Sulg (2.-5. päevakorrapunkt); majandus- ja tööstusminister Erkki Keldo ning Välisministeeriumi väliskaubanduspoliitika ja rahvusvaheliste majandusorganisatsioonide osakonna peadirektor Kenneth Kopamees (6. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei direktor Antero Habicht ja välissuhete osakonna juhataja Toomas Kukk (7. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Eesti seisukohad 18. mail 2026 toimuval Euroopa Liidu välisasjade nõukogu arenguministrite kohtumisel
3. Vabariigi Valitsuse algatatud konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (896 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
4. Eesti seisukohad 21.-22. mail 2026 toimuval NATO välisministrite kohtumisel
5. Aktuaalsed välispoliitilised küsimused
6. Eesti seisukohad 22. mail 2026 toimuval Euroopa Liidu välisasjade nõukogu kaubandusministrite kohtumisel
7. Riigikogu 2026. aasta välislähetuste eelarve täitmine ja kevadprognoos
8. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Väliskomisjoni nädala (18.05-24.05.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäeval, 18. mai 2026 kell 11.15

1. Väliskomisjoni nädala töökava kinnitamine
2. Eesti seisukohad 18. mail 2026 toimuval Euroopa Liidu välisasjade nõukogu arenguministrite kohtumisel
3. Vabariigi Valitsuse algatatud konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (896 SE)
4. Eesti seisukohad 21.-22. mail 2026 toimuval NATO välisministrite kohtumisel
5. Aktuaalsed välispoliitilised küsimused
6. Eesti seisukohad 22. mail 2026 toimuval Euroopa Liidu välisasjade nõukogu kaubandusministrite kohtumisel
7. Riigikogu 2026. aasta välislähetuste eelarve täitmine ja kevadprognoos
8. Info ja muud küsimused

Kohtumine

Teisipäeval, 19.mail 2026 kell 8.30 kohtub väliskomisjoni esimees Marko Mihkelson Kongsberg grupi rahvusvaheliste suhete juhi Kyrre Lohnega

Visiit

21.-22. mail 2026 osalevad väliskomisjoni esimees Marko Mihkelson ning liikmed Henn Põlluaas ja Ester Karuse Lätis Rēzeknes toimuval Eesti, Läti ja Leedu väliskomisjoni delegatsioonide kohtumisel

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Ester Karuse, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Luisa Värk).

2. Eesti seisukohad 18. mail 2026 toimuval Euroopa Liidu välisasjade nõukogu arenguministrite kohtumisel

Margus Tsahkna andis ülevaate Euroopa Liidu välisasjade nõukogu arenguministrite kohtumise päevakorrast ning Eesti seisukohtadest. Ta rõhutas vajadust siduda Euroopa Liidu arenguabi selgemalt välispoliitiliste huvide, konkurentsivõime ja majandusjulgeolekuga. Ta tõi esile Global Gateway algatuse kui peamise vahendi strateegiliste investeeringute edendamisel ning rõhutas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete parema kaasamise vajadust. Samuti käsitletakse Iraani mõjusid arengukoostööle, eelkõige energia- ja toidujulgeoleku kontekstis. Eesti peab oluliseks Hormuzi väina navigatsioonivabaduse tagamist ning koostöö tugevdamist laheriikidega.

Ingrid Kressel Vinciguerra rõhutas, et arengukoostöö peaks olema tihedamalt seotud Euroopa Liidu välisasjade nõukogu tavakoosseisuga, kuna arengukoostöö on oluline välispoliitika vahend.

Marko Mihkelson küsis, kas arengukoostöö ja välisasjade nõukogu töö tihedam sidumine on laiemalt toetatud seisukoht.

Margus Tsahkna märkis, et Eesti ei ole selles küsimuses üksik, kuid rõhutas vajadust seda paremini korralduslikult ühildada, kuna need toimivad praegu pigem eraldiseisvalt.

Otsustati:

2.1. Toetada Vabariigi Valitsuse varem esitatud seisukohti (konsensus: Ester Karuse, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Luisa Värk).

3. Vabariigi Valitsuse algatatud konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (896 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks

Margus Tsahkna andis ülevaate Vabariigi Valitsuse algatatud konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõust (896 SE). Ta selgitas, et tegemist on eelkõige praktilise töökorraldusliku muudatusega, kuna kehtiv seadus on ajale jalgu jäänud, arvestades muu hulgas e-teenuste arengut ja kaugteel isikutuvastuse võimaluste laienemist. M. Tsahkna märkis, et muudatuste eesmärk on kasutada välisesinduste piiratud ressursse efektiivsemalt, vältida dubleerimist, lihtsustada menetlusi ning pakkuda kodanikele paindlikumaid teenuseid. Sealhulgas nähakse ette, et mitmeid seniseid konsulaarteenuseid ei osutata enam välisesinduste kaudu, kui nendele on olemas toimivad alternatiivid e-teenuste või otsepöördumise kaudu pädevate asutuste poole. Ta tõi välja kolm peamist eesmärki. Esiteks, suurendada kodanike võimalusi suhelda riigiga otse, sõltumata nende asukohast, kasutades olemasolevaid e-teenuseid, mis võimaldavad paljusid toiminguid teha distantsilt ilma välisesinduse vahenduseta. Teiseks, muuta konsulaarülesandeid täitvate diplomaatide rolli, vähendades formaalsete toimingute, näiteks notariaalsete ülesannete täitmist ning suunates ressursi eelkõige kodanike abistamisele kriisiolukordades. Kolmandaks, korrastada teenuste loetelu, eemaldades seadusest teenused, mida praktikas ei kasutata või mis ei kuulu enam sisuliselt välisesinduste ülesannete hulka. Näidetena tõi ta välja, et välisesindustes lõpetatakse nende konsulaarteenuste osutamine, millele on olemas alternatiivid e-teenustena, sealhulgas dokumenditaotlused ja muud menetlused, mida saab teostada otse pädevate asutuste kaudu. Samuti on võimalik kasutada e-notari teenuseid ja kohalikke lahendusi, mistõttu ei ole mitmed senised vahendavad rollid enam vajalikud. Ta tõi esile ka juhtumid, kus teenuseid on võimalik saada kiiremini ja mõnel juhul soodsamalt muude kanalite kaudu, näiteks juhiloa väljastamisel või kodakondsusest vabastamise avalduste puhul. M. Tsahkna tõi täiendavalt esile, et konsulaarseadusest eemaldatakse rida teenuseid, mis ei kuulu sisuliselt välisteenistuse pädevusse või mida praktikas ei osutata, näiteks tõlketeenused, liputunnistuse väljastamine Eesti laevale ning kirstu või urni pitseerimine. Ta rõhutas, et konsulaarteenuse põhimõtteks jääb kodaniku toetamine juhtudel, kus teenuseid ei ole võimalik otse pädevatelt asutustelt saada. Samas ei vähene riigi abi hädaolukorras, sealhulgas õnnetusjuhtumi, haiguse, kuriteo ohvriks langemise või kinnipidamise korral. Samuti säilib võimalus toetada kodanikke, kellel puuduvad vahendid Eestisse tagasipöördumiseks, ning jätkatakse nõustamist meditsiini, õigusabi ja tagasipöördumise küsimustes. M. Tsahkna märkis, et kavandatavad muudatused võimaldavad diplomaatidel enam keskenduda riigi esindamisele ning suhtlusele asukohariigi ametkondade ja ühiskonnaga, arvestades samas, et enamikus välisesindustes täidavad neid ülesandeid vähemalt kaks diplomaati. Lisaks käsitles ta riigilõivude ajakohastamist märkides, et need kehtestatud suuresti 2017. aastast, samas kui välisesinduste ülalpidamiskulud on oluliselt kasvanud. Muudatuste eesmärk on katta suurem osa teenuste kuludest riigilõivudega ning suunata inimesi kasutama e-teenuseid, mis võimaldavad toiminguid teha otse riigiasutustega. Sellest tulenevalt on välisesinduste kaudu osutatavate teenuste riigilõivud kõrgemad. Kokkuvõttes väljendas M. Tsahkna soovi, et seadus jõustuks võimaluse korral järgmisel aastal, arvestades ka eelarvelisi kaalutlusi.

Henn Põlluaas küsis täpsustuseks, kas neil kodanikel, kellel puudub võimalus kasutada e-teenuseid, säilib võimalus taotleda teenuseid saatkonna kaudu, kuid kõrgema riigilõivu eest. Samuti tõstatas ta küsimuse isikut tõendavate dokumentide kättesaamise kohta märkides, et praegu tuleb nende saamiseks tulla saatkonda ka väga pikkade vahemaade tagant.

Margus Särglepp selgitas, et riigilõivude tõus on seotud eelkõige välisesinduste ülalpidamiskulude kasvuga, arvestades muu hulgas elukalliduse suurenemist ning

kommunaalkulusid, kuid mitte personalikulusid. Ta märkis, et enam tõusevad riigilõivud nende isikute puhul, kelle rahvastikuregistri järgne elukoht on Eestis ning kellel oleks võimalik saada vastavad teenused Eestis, kuid kes taotlevad neid välisesinduse kaudu. M. Särglepp tõi esile, et isikut tõendavate dokumentide tellimisel on võimalik pass saata postiga koju, samas kui ID-kaardi puhul selline võimalus hetkel puudub, kuid selle loomine on lähiaastate eesmärk. Ta lisas, et suuremates asukohariikides kasutatakse dokumentide kättesaadavuse parandamiseks ulatuslikku aukonsulite võrgustikku ning korraldatakse regulaarseid konsulaarmissioone, mille käigus osutatakse teenuseid ja väljastatakse dokumente ka väljaspool saatkonda. Samuti rõhutas ta, et konsulaarpraktikas suunatakse inimesi taotlema ID-kaarti, et võimaldada edaspidi kasutada e-teenuseid ning vähendada vajadust reisida saatkonda üksikute toimingute tegemiseks.

Luisa Värk soovis teada, mis on takistuseks ID-kaardi postiga väljastamisel ning kas probleem on seotud koodide ümbrikuga viidates, et seda võiks lahendada eraldi saadetistega.

Margus Särglepp selgitas, et Eesti ID-kaardiga kaasnev digiidentiteet vastab Euroopa Liidu kõrgeimatele turvanõuetele, mistõttu kehtivad selle väljastamisele väga ranged tingimused. Ta märkis, et eIDAS ehk e-identimise ja e-tehingute määrusest tulenevalt tuleb tagada dokumendi üleandmise täielik jälgitavus ning välistada võimalus digiidentiteedi kuritarvitamiseks. M. Särglepp märkis, et ID-kaardiga tehtavad toimingud võimaldavad oluliselt laiemat ja tundlikumat kasutust kui tavapärased finantstehingud, mistõttu kehtivad nende puhul rangemad nõuded. Ta lisas, et tulevikus nähakse ette ka dokumentide kättetoimetamine kullerteenuse abil, sarnaselt passidega, kuid praegu ei ole kõik nõuded dokumentide turvalise ja täielikult jälgitava üleandmise tagamiseks veel täidetud.

Marko Mihkelson küsis, miks ID-kaardi kättetoimetamise küsimust ei lahendata juba käesoleva eelnõu raames.

Margus Särglepp selgitas, et ID-kaardi postiga kättetoimetamise arendamine on seotud Siseministeeriumi arendustegevuste ja rahastusega ning vastavad lahendused on ettevalmistamisel.

Margus Tsahkna nõustus, et tõstatatud küsimus on asjakohane ning märkis, et ID-kaardi kättetoimetamise teemat ei ole eelnõu koostamisel piisavalt käsitletud. Ta tegi ettepaneku seda küsimust menetluse käigus täiendavalt analüüsida, sealhulgas hinnata võimalikke takistusi ja vajadusel ka rahastust, et vältida vajadust seadust lähitulevikus uuesti muuta.

Marko Mihkelson rõhutas, et digiidentiteedi turvalisus peab olema tagatud ning ei tohi ise luua olukordi, mis võiksid soodustada identiteedivargusi. Samas märkis ta, et ID-kaardi kättetoimetamise lihtsustamise võimalust on arutatud juba aastaid. Ta palus enne eelnõu teist lugemist esitada komisjonile täpsem ülevaade sellest, kui kaugele on jõutud lahenduste väljatöötamisega, mis võimaldaksid ID-kaarti rahvusvaheliselt lihtsamini kätte saada. Lisaks tõstatis küsimus, et riigilõivude märkimisväärt tõus kujutab endast siiski sisulist koormuse kasvu teenuse kasutajatele.

Margus Särglepp märkis, et riigilõivude muutmisel on lähtutud eesmärgist hoida võimalikult madalal tasemel ID-kaardi taotlemisega seotud kulud välisesinduste kaudu, et soodustada

kodanike ligipääsu e-teenustele.

Marko Mihkelson viitas eelnõu § 272 lg 19 punktile 2 ja küsis, mis teenusega on tegu, mille riigilõiv on 160 eurot.

Margus Särglepp selgitas, et kõrgem riigilõiv puudutab eeskätt juhtumeid, kus isik taotleb ajutist reisidokumenti olukorras, kus tema dokument on olnud pikemat aega aegunud. Ta märkis, et tegemist on sageli olukorraga, kus inimene ei ole oma dokumente õigeaegselt uuendanud ning vajab kiiret teenust, mistõttu käsitletakse seda mugavusteenusena, mille eest tuleb tasuda kõrgemat riigilõivu.

Marko Mihkelson küsis, kas riigilõivudest laekuvad vahendid suunatakse riigieelarvesse ning milline on nende seos Välisministeeriumi ja välisesinduste tegevuse rahastamisega.

Margus Särglepp märkis, et riigilõivudest laekuvad vahendid suunatakse riigikassasse ning Välisministeeriumi või välisesinduste rahastamist need otseselt ei mõjuta.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 03.06.2026 (konsensus: Ester Karuse, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Luisa Värk).

3.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Ester Karuse, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Luisa Värk).

3.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Luisa Värk (konsensus: Ester Karuse, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Luisa Värk).

4. Eesti seisukohad 21.-22. mail 2026 toimuval NATO välisministrite kohtumisel

Margus Tsahkna andis ülevaate 21.–22. mail toimuva NATO välisministrite kohtumise teemadest. Ta tõi esile liitlaste kaitsekulutuste suurendamise ja võime-eesmärkide täitmise olulisuse ning märkis, et kuigi 2% eesmärk on lubatud täita, ei ole kõik liitlased esitanud ajakavasid 5% sihi saavutamiseks. Samuti käsitletakse kohtumisel Venemaa ohtu pikemas perspektiivis ning NATO rolli selle heidutamisel. Ta tõi muu hulgas esile Ukraina pikaajalise sõjalise ja poliitilise toetamise olulisuse ning rõhutas, et Ukraina võimalikku NATO liikmelisust ei tohi läbirääkimiste käigus välistada. Ta märkis, et Eesti toetab jätkuvalt Ukrainale sõjalise abi andmist, sealhulgas 0,25% SKT eesmärki, ning peab oluliseks õiglasemat koormuse jagunemist liitlaste vahel. Lisaks käsitletakse kohtumisel kaitsetööstuse ja ühishangete tugevdamist, et täita NATO võime-eesmärke ning arendada koostöös erasektoriga tootmisvõimekust. Komisjoni liikmed küsisid küsimusi ning toimus arutelu.

5. Aktuaalsed välispoliitilised küsimused

Margus Tsahkna andis ülevaate aktuaalsetest välispoliitika teemadest.

Marko Mihkelson küsis täpsustuseks, milline on praegune teadmine USA vägede võimaliku vähendamise kohta ning Poola juhtumi asjaolude kohta, sealhulgas kus ja kelle poolt vastav otsus tehti ning millised võivad olla edasised sammud.

Komisjonis toimus arutelu ja minister vastas küsimustele.

Henn Põlluaas märkis repliigina, et Eesti kui rinderiik ei peaks kandma samu koormusi kui teised liitlased ning rõhutas vajadust pöörata rohkem tähelepanu NATO idatiiva riikidele,

sealhulgas ressursside ja koormuse jaotamisel.

Margus Tsahkna märkis, et tal ei ole esitatud ettepanekule vastuväiteid ning viitas, et Euroopa Liidu uue eelarve raames arutatakse esmakordselt ka julgeoleku ja piirivalvega seotud rahastust.

6. Eesti seisukohad 22. mail 2026 toimuval Euroopa Liidu välisasjade nõukogu kaubandusministrite kohtumisel

Erkki Keldo andis ülevaate Euroopa Liidu kaubandusministrite kohtumise päevakorrast, märkides, et kohtumisel ei kavandata konkreetseid otsuseid ning arutelu aluseks on varasemad Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohad. Ta tõi esile kolm peamist teemat. Esiteks, käsitletakse majandusjulgeolekut ning Lähis-Ida konfliktide mõju kaubandusele. E. Keldo rõhutas, et Eesti jaoks on oluline kriitilise toorme, sealhulgas haruldaste metallide kättesaadavus ning nende töötlemine, samuti Euroopa Liidu võime tagada majandusjulgeolek koostöös partneritega. Oluliseks peetakse ka energiapulgeoleku tugevdamist ning sõltuvuste vähendamist, rõhutades samas, et majandusjulgeolek ei tähenda sulgumist, vaid riskide maandamist ja avatuse säilitamist. Teiseks, käsitletakse Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) ministrite kohtumise järeltegevusi. E. Keldo märkis, et Euroopa Liit toetab WTO reformimist, kuid edusammud on olnud tagasihoidlikud ning rahvusvahelises kaubandussüsteemis valitseb jätkuvalt teatav patiseis. Kolmandaks, arutatakse Euroopa Liidu vabakaubanduslepingute läbirääkimiste seisu. E. Keldo rõhutas, et Eesti toetab vabakaubanduslepingute sõlmimist ja Euroopa Liidu majandussidemete laiendamist erinevate piirkondadega. Samas on oluline tagada Euroopa Liidu majandushuvide kaitse, reageerides vajadusel ebaausatele kaubanduspraktikatele viisil, mis ei kahjusta ühtse turu avatust ega soodusta protektsionismi.

Henn Põlluaas küsis strateegiliste varude seisu ja mõju kohta seoses Hormuzi piirkonna pingetega.

Erkki Keldo selgitas, et Eesti strateegilised varud on praegu tagatud ning neid hoitakse ja uuendatakse järjest. Ta märkis, et koos liitlastega on osa varusid turule suunatud pakumise leevendamiseks, kuid varude hoidmine ja taastamine jätkub tavapärasel korral. E. Keldo tõi esile, et varude olukord Euroopa riikides on ebaühtlane ning mida kauem kestab pingeolukord, seda suurem on surve varudele. Samuti võib varude täiendamise hind tõusta, mis muudab nende soetamise kulukamaks võrreldes varasemaga. Ta rõhutas, et Eesti Varude Keskuse eesmärk ei ole kasumi teenimine, vaid varude olemasolu tagamine, ning kuigi varude müügist võib lühiajaliselt tekkida tulu, kasutatakse see varude taastamiseks.

Marko Mihkelson märkis, et talle teadaoleva info kohaselt on kütusesektori esindajad pidanud Eesti Varude Keskuse tegevust professionaalseks ning praegu ei ole näha otsest kriisi või tarnehäirete ohtu turul.

Otsustati:

6.1. Toetada Vabariigi Valitsuse varem esitatud seisukohti (konsensus: Ester Karuse, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas).

7. Riigikogu 2026. aasta välislähetuste eelarve täitmine ja kevadprognoos

Antero Habicht andis ülevaate 2026. aasta välislähetuste eelarve täitmisest ja

kevadprognoosist. Ta märkis, et eelarves esineb tavapärase üleplaneerimine ning hetkeprognoos näitab puudujääki, mis tuleneb eelkõige välisdelegatsioonide kuludest. A. Habicht selgitas, et komisjonide tegevus jääb tervikuna pigem tasakaalu, kuid välisdelegatsioonide kulud sõltuvad suurel määral kohtumiste toimumispaigast, mis käesoleval aastal on tavapärasest kaugemates ja kulukamates riikides. Samas ei peeta vajalikuks eelarvet oluliselt ümber kujundada, kuna lõppkokkuvõttes tehakse tavapäraselt ka kulude osas korrigeerimisi.

Toomas Kukk märkis, et 2026. aasta prognoositav puudujääk on väiksem kui eelmisel aastal samal ajal. Ta lisas, et varasema praktika põhjal kujuneb tegelik eelarve täitmine aasta lõpuks tavapäraselt paremaks. T. Kukk selgitas, et suurem puudujääk tuleneb eelkõige välisdelegatsioonide kuludest sh OSCE valimisvaatlusmissioonidest ning IPU ja ENMPA delegatsioonide aktiivsest osalemisest, kus kulusid mõjutavad nii lähetuste maht kui ka kallinenud reisikulud.

Marko Mihkelson küsis, kas lennupiletite ja muude reisikulude kallinemise kohta on koostatud analüüsi ning kuivõrd erineb praegune hinnatase võrreldes eelmise aastaga.

Antero Habicht märkis, et reisikulude, eelkõige majutuse hinnad on küll tõusnud, kuid täpset mõju eelarvele on keeruline hinnata ning praegu ei ole näha, et see jätaaks eelarvele märkimisväärset jälge.

8. Info ja muud küsimused

Marko Mihkelson andis komisjoni liikmetele teada, et järgmine istung toimub esmaspäeval, 25. mail kell 15.00 videosilla teel.

(allkirjastatud digitaalselt)
Marko Mihkelson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristiina Reinfeldt
protokollija